

Radu Iftimovici:

„Nu ucideți caii verzi“

Cunoscut mai ales ca istoric al științei, Radu Iftimovici este la debut și un interesant dramaturg, cu inventivitate, abil în replică, înclinat către o dramaturgie a investigațiilor justițiare. **Nu ucideți caii verzi** (ed. „Litera“, 1985), istoria unui savant cu o biografie complicată, nu e în afara preocupărilor cunoscute ale autorului: teatrul este pentru Radu Iftimovici nu o simplă pasiune de diletant, ci o modalitate de a exprima și prin intermediul artei ceea ce exprimase în eseistica pe teme științifice. În afara acestui orizont de creativitate multilaterală, este mai greu de înțeles semnificația pe care dramaturgul o pune în această piesă, reprezentată cu un succes de public, se pare, considerabil. „Creație românească în biologia universală“ (ed. „Albatros“, 1977) este un studiu solid, care scoate la iveală înfățișările românești în materie de biologie, și care poate fi pus alături de cercetările lui I. M. Ștefan privitoare la anticipațiile științifice ale românilor în domeniul tehnicii. Cercetările lui Radu Iftimovici semnaleză numeroși precursori români în teritoriile biologiei, fiind simultane cu teoria lui Edgar Papu asupra protocronismului literar, cu care se și întâlnesc într-un punct superior. Dincolo de cronologia științifică, autorul reliefează ideea morală a justiției în timp, exprimată în lumea științei; sensul inițiativei sale e fără îndoială de natură etică. Eticistă, din multe puncte de vedere, este și dramaturgia sa. Și aici, Radu Iftimovici a descris un caz de injustiție în știință, raportat la elemente de natură socială, care sînt, prin forța împrejurărilor, mai inteligibile și poate chiar mai „corectabile“ decît cele studiate în „Creație românească în biologia universală“; piesa e, pînă la un punct, o aplicație a ideilor din acea sinteză, însă nu rămîne la acest nivel didactic, fiind o creație teatrală în toată puterea cuvîntului.

Un biolog cu specializare în genetică, pe nume Alexandru Filip, suferă un ac-

cident; de fapt, e o sinucidere, determinată de mulțimea complicațiilor unei vieți ieșite din matcă: în vremea dogmatismului fusese „epurat“, din pricina gândirii sale independente; ajunsese, prin jocul întimplării, într-un laborator parizian, devenind celebru; apoi, întors la ai lui, se ciocnește de piedici create de o organizare birocratică; în plus, o viață personală zdrobită. Se simte influența ideii geniului absent din cotidian, nefericit în existența prozaică. În ciuda acestei scheme cu unele reminiscențe ale viziunii romantice și cu sechele ale temei „obsedantului decenlu“, puterea de invenție a dramaturgului este remarcabilă. El a urmărit un fenomen social, metamorfoza unui mecanism instituțional blocat de ipocrizia dogmatică, și l-a înfățișat în contrast cu mentalitatea unui savant ale cărui gândire liberă și devoțiune față de colectivitate se ridică deasupra intereselor înguste. Prin Alexandru Filip, dramaturgul a vrut să ofere nu o simplă privire lucidă, ci un personaj care să reprezinte o cristalizare a ideii morale în epocă. În acest sens, autorul se desparte de linia scrierilor care fac din victimă factorul justițiar: nu Alexandru Filip este acela care aduce soluția morală, ci Lavinia (medic psihiatru, îndrăgostită de savant), Rodica, fiica acestuia, și infirmiera Irma. E o intenție interesantă, aceasta, de a acorda în chip exclusiv funcția justițiară unor femei.

Înșușirile dramaturgului sînt indiscutabile, mai ales pe latura construcției de caractere: Lavinia, Irma, Doctorița cu delegație de anchetatoare, mai vechii și mai noii dogmatici (Negreanu, Chirtoacă, Udriște), insurgenta Rodica sînt personaje care se țin minte. De menționat și construcția inteligentă, care îngăduie ca, într-un interval scurt, să fie evocate, prin procedee care țin de epica modernă, o mulțime de evenimente. Dramaturgul a reușit să pună în puțină mișcare multă substanță sufletească; numeroasele episoade încordează firul dramatic.

Nu ucideți caii verzi este un debut remarcabil, care afirmă o voce în teatrul românesc.

Mariana BRĂESCU